

Generalitat de Catalunya
Departament de Governació,
Administracions Públiques i Habitatge

Unió Europea
Fons europeu
de desenvolupament regional

Projecte d'Especialització i Competitivitat Territorial

PENEDÈS SOSTENIBLE I SALUDABLE

AJUNTAMENT
VILAFRANCA
DEL PENEDÈS

CONSELL COMARCAL
ALT PENEDÈS

Penedès
Denominació d'Origen

Ajuntament de
Subirats

Índex

1. Títol del PECT	1
2. Descripció general del PECT	1
3. Descripció dels membres del PECT	3
4. Descripció del territori on es desenvolupa el PECT.....	5
5. Contribució del PECT en l'assoliment de les prioritats definides en el Programa operatiu FEDER de Catalunya 2014-2020 i en la RIS3CAT	8
6. Descripció de l'estratègia global, territorial i sectorial en què s'emmarca.	10
7. Justificació de l'impacte, la dimensió transformadora i la sostenibilitat del PECT	11
IMPACTE ESPERAT EN EL TERRITORI	11
MODEL DE GESTIÓ UNA VEGADA FINALITZAT EL PECT	13

1. TÍTOL DEL PECT

Penedès Sostenible i Saludable

2. DESCRIPCIÓ GENERAL DEL PECT

El PECT 'Penedès Sostenible i Saludable' planteja, com a punt de partida, la creació d'un Ecosistema d'Innovació al territori centrat en el sector agrari i agroalimentari, així com en l'ús dels recursos energètics, que permeti avançar en l'objectiu de que els aliments que es produeixen al Penedès – amb el vi i el cava com a productes capdavanters- no continguin rastres de residus nocius per la salut i s'elaborin en base a un model energètic que minimitzi les emissions de carboni i vetllí perquè el producte agroalimentari creixi en una atmosfera el més saludable possible.

L'Ecosistema és una eina sistèmica que permet estimular la innovació i que serveix per identificar els reptes i/o aspiracions del territori, així com buscar solucions innovadores - amb una metodologia basada en els conceptes **d'innovació oberta** de Henry Chesbrough¹ -, donar suport a les solucions seleccionades a accelerar-se per apropar-se al mercat- a partir del model 'Lean startup' que va ser desenvolupat per Steve Blank i Jerry Engel -, i fer que puguin ser testades al territori -a partir de la metodologia 'Living Lab'-.

L'Ecosistema s'estructurarà entorn a **tres grans àrees d'expertesa claus per al futur del Penedès**:

- a) **Clima i Aigua**: aquells reptes, aspiracions i/o oportunitats relacionades amb la resiliència al canvi climàtic
- b) **Productes saludables**: tots aquells reptes, aspiracions i/o oportunitats vinculades a una producció més ecològica i saludable, i
- c) **Territori 4.0**: tots aquells reptes, aspiracions i/o oportunitats vinculats a un ús més eficient i sostenible del territori del Penedès on puguin ajudar les noves tecnologies i TICs.

En aquests tres àmbits, el PECT servirà perquè els agents i empreses del territori plantegin els seus reptes i s'hi puguin cercar i testar les solucions més adequades. I perquè aquesta sigui una metodologia de treball que el territori faci seva.

No obstant, en el moment d'inici del projecte, el territori ja compta amb tres reptes estratègics sobre els quals hi ha consens cal abordar, i en els quals ja hi ha uns agents disposats a treballar-hi i a destinar-hi recursos, que són els següents:

- **La necessitat de reduir la quantitat de productes fitosanitaris que s'aboquen actualment a la vinya per preservar-la de malalties**. Només a les vinyes de la zona del Penedès, es calcula que es tiren anualment uns 2.5 milions de kgs de sofre (que és irritant de les mucoses, ulls, aparell respiratori,..) i uns 65.000 kgs de coure pur, (és un metall pesant que s'acumula al fetge) amb els problemes que això comporta per la salut humana.

Una via per fer-ho és aconseguir unes varietats de raïm amb autoresistència genètica a les malalties criptogàmiques de la vinya (Oïdi i Míldiu), a partir de les varietats més conreades actualment a Catalunya (Macabeu, Xarel·lo, Parellada i Ull de Llebre). Així, si s'aconsegueix uns ceps que siguin auto resistent a aquestes malalties, es podrà reduir molt la necessitat d'utilitzar productes fitosanitaris nocius.

---

¹ Segons el concepte de Chesbrough "en el context d'una economia global, les grans empreses han de combinar el coneixement intern i extern en la seva estratègia d'R+D per llançar al mercat productes innovadors. En aquest context, universitats, centres de recerca i centres tecnològics ofereixen solucions que poden ajudar a les grans empreses".

Hi ha diversos governs al món, inclosos alguns països d'Europa, en què s'estan impulsant polítiques per fer-hi front. A Catalunya, com a Espanya, són algunes empreses privades les que han començat a impulsar aquesta línia d'investigació, però són iniciatives encara incipients i amb manca de recursos. Es per això que, amb l'oportunitat d'aquest PECT, el Consell Comarcal, la DO Penedès i l'Ajuntament de Subirats s'han posat d'acord per liderar un conjunt de tres operacions que permetran avançar en aquesta línia a una escala més gran, partint del treball ja fet fins ara per algunes empreses.

- **La necessitat d'avançar cap a un nou model més eficient i sostenible** per impulsar reptes en l'àrea de Clima i Aigua que ajudin a reduir les emissions de CO₂, incrementin l'ús d'energies renovables i la resiliència enfront al canvi climàtic.
- **La necessitat d'incorporació de noves tecnologies disruptives** que ajudin a obrir nous nínxols de mercat en activitats intenses en coneixement i tecnologia al territori.

Així, des del territori s'ha considerat que el PECT pot ser una gran oportunitat per aglutinar esforços i avançar en aquests tres reptes plantejats com operacions en sí mateixes -com el repte dels productes fisiosanitaris- o incloure'ls com els primers reptes en el cas de l'Ecosistema Innovador. Per exemple, també en el sector agroalimentari però en d'altres productes que no són la vinya i el vi, hi ha empreses i agents que tenen la inquietud d'avançar en productes més saludables i amb menys residus nocius, i que ja hi estan treballant.

En síntesi, el PECT que aquí es presenta és un projecte amb una sèrie d'actuacions que volen front a tot el que fins ara s'ha descrit i que s'han aglutinat en 4 grans operacions, algunes dividides en vèries actuacions.

L'estructura del PECT pel que fa a operacions és la següent:

Operació 1: Ecosistema d'Innovació del Penedès

Consta d'una actuació que inclou les següents tasques:

- La identificació i ordenació de reptes vinculats a les tres àrees d'expertesa identificades (1- Clima i Aigua, 2 Productes Saludables, 3- Territori 4.0).
- El llançament de tres Calls, un per cadascuna de les àrees d'expertesa identificades, i la selecció de solucions innovadores, especialment presents al territori català, però que també inclogui altres solucions internacionals.
- La pre-acceleració de les solucions seleccionades per cadascuna de les tres àrees, que inclogui l'acompanyament i la mentorització dels projectes fins al prototipatge, testeig i validació de les solucions.
- L'adequació d'un espai per la creació d'un laboratori OPEN LIVING LAB on poder prototipar les solucions seleccionades a l'Ecosistema d'Innovació. L'espai estarà ubicat a l'edifici ÀGORA de l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès.

L'Ajuntament de Vilafranca del Penedès vol assegurar la persistència al territori de l'Ecosistema d'Innovació, més enllà dels quatre anys d'implementació del PECT Penedès, i buscarà altre finançament compatible amb el PECT que permeti formar i mentoritzar el personal de l'àrea de promoció econòmica dels Ajuntaments de l'Àrea del Penedès, a més de les Escoles de FP, Wine School i altres agents.

Operació 2: Ceps autoresistents: Treballs de R+D

Consta d'una actuació que aglutina un dels paquets de tasques relacionades amb el procés per aconseguir ceps autoresistents a les malalties criptogàmiques de la vinya, tot allò que té a veure amb els treballs pròpiament de Recerca i Desenvolupament.

Operació 3: Ceps autoresistents: Gestió del conreu i validació de l'aptitud agronòmica

Consta d'una actuació que aglutina un segon paquet de tasques relacionades amb el procés per aconseguir ceps autoresistents a les malalties criptogàmiques de la vinya, tot allò que té a veure

amb la gestió pròpiament del conreu i la validació de l'aptitud agronòmica dels ceps i el raïm, al camp i en hivernacles.

Operació 4: Ceps autoresistents: Anàlisi i validació de l'aptitud enològica

Consta d'una actuació que aglutina un tercer paquet de tasques relacionades amb el procés per aconseguir ceps autoresistents a les malalties criptogàmiques de la vinya, tot allò que té a veure amb la validació de que el vi que s'extreu dels ceps que s'han manifestat com a autoresistents, és de prou qualitat.

A més, s'hi afegeix també com a operació, la pròpia **Coordinació del PECT**.

3. DESCRIPCIÓ DELS MEMBRES DEL PECT

El PECT que es presenta compta amb una estructura formada per l'entitat representant, les 3 entitats sòcies anteriorment citades i 15 socis participants no beneficiaris.

És una estructura de composició mixta públic-privada que engloba molts agents i empreses vinculats al sector agroalimentari (directa o indirectament) i al sector de l'energia i l'aigua, així com aquells que executen polítiques de promoció de l'activitat econòmica, el talent i la innovació al territori.

Així, el projecte compta amb 4 entitats (incloent l'entitat representant) que han decidit aglutinar esforços i implicar-se en el projecte com a entitats sòcies beneficiàries, assumint cadascuna una operació per poder fer el projecte viable. Són les següents:

Ajuntament de Vilafranca del Penedès	Operació 1: Ecosistema d'Innovació del Penedès
(i Coordinació del PECT)	
Consell Comarcal de l'Alt Penedès	Operació 2: Ceps autoresistents: Treballs de R+D
DO Penedès	Operació 3: Ceps autoresistents: Gestió del conreu i validació de l'aptitud agronòmica
Ajuntament de Subirats	Operació 4: Ceps autoresistents: Anàlisi i validació de l'aptitud enològica

A més, en el seu desplegament, el projecte comptarà amb la participació i col·laboració de 14 entitats del món empresarial, acadèmic i de l'administració pública, que s'hi adhereixen com a participants no beneficiaris. Són els següents:

INNOVI: Clúster del Vi de Catalunya que té com principal objectiu accelerar la innovació al sector.

UUIPE-AVC: Uvipe és l'organització de Cellers de la D.O. Penedès, que forma part de la Associació Vinícola Catalana.

INSTITUT DEL CAVA: organització de totes les empreses grans i mitjanes i petites de cava de Catalunya.

COVIDES: Cooperativa vinícola del Penedès, amb més de 650 socis.

FUNDACIÓ PRO PENEDES: Associació que agrupa les principals entitats públiques i privades de caire econòmic de les 4 comarques del Penedès.

FEGP: Organització Empresarial de l' Alt i Baix Penedès i el Garraf.

ESCOLA D'ENOTURISME DE CATALUNYA: Entitat pública radicada a Vilafranca que promou la formació en aquest camp.

CONSORCI DE PROMOCIÓ TURÍSTICA DEL PENEDES: Entitat público - privada que impulsa el turisme al Penedès, especialment l' enoturisme.

ASSOCIACIÓ LA CARRETERA DEL VI: Entitat que agrupa els cellers situats a la carretera de Sant Martí Sarroca a Sitges per promoure l'enoturisme.

BODEGUES TORRES: Un dels cellers més importants del país, interessat en promoure l'enoturisme i el canvi de model energètic.

INSTITUT EUGENI D'ORS: Centre de Formació Professional de Vilafranca, interessat en la innovació a través de l'Open Living Lab.

CASA AMETLLER: Empresa productora i distribuïdora de fruita i verdura a tot Catalunya, interessada en la innovació a través de l'Open Living Lab.

TAMIC: Empresa especialitzada en la reducció d'aigua i tractaments a l'agricultura, interessada en la innovació a través de l'Open Living Lab.

XARXES DE TELECOMUNICACIONS ALTERNATIVES SL: Empresa de telecomunicació del territori, interessada en la innovació a través de l'Open Living Lab.

Aquest ampli suport d'empreses i agents del territori vinculats directa o indirectament al sector agroalimentari i a la gestió de l'energia i els recursos, és el punt més fort del PECT, en el sentit que assegura la massa crítica suficient i assegura la difusió i aprofitament dels seus resultats, així com la transferibilitat i sostenibilitat del projecte més enllà del període elegible.

Es tracta d'agents i empreses amb una llarga tradició de relació i cooperació:

- L'Ajuntament de Vilafranca, el Consell Comarcal de l' Alt Penedès, i el Consell Regulador de la D.O. Penedès formen part ininterrompudament de la Fundació Pro Penedès des de la seva creació a finals dels anys 80, els primers com a President i sots presidents respectivament, amb l'objectiu de treballar estratègicament pel Territori, amb especial incidència en el sector de la vinya i el vi. La majoria d'entitats Participants No Beneficiàries del PECT (UVIPE-AVC, INSTITUT DEL CAVA, ADEPG, UEP, *Consorti de Promoció Turística del Penedès,...*) també en formen part.
- L' Ajuntament de Vilafranca i el de Subirats són dos dels Ajuntaments fundadors de la Mancomunitat de Municipis Penedès Garraf a l'any 1981 que ha treballat especialment en el cicle de l' Aigua.
- L' Ajuntament de Vilafranca i el Consell Comarcal van ser els ens fundadors del Consorci de Promoció Turística, en el que hi participa des de la seva creació l' Ajuntament de Subirats i el conjunt del sector del vi, i del que en forma part l'associació La Carretera del Vi. L'Ajuntament de Subirats a més és l'únic, a més de les dues viles més grans de la comarca, que té un Patronat de Turisme.
- Els Ajuntaments de Vilafranca, conjuntament amb la patronal UVIPE-AVC van constituir l'entitat FIRAVI que des dels anys 80 fins a primers d'aquest segle va ser l'entitat dinamitzadora de la modernització del sector del vi a Catalunya. Actualment l' Ajuntament de Vilafranca i la DO Penedès formen part de la Fundació que impulsa la *Bussines Wine School*, per la formació superior de màrqueting del sector. Alhora donen suport des del seu

inici al ECOSOSTENIBLEWINE, al Clúster INNOVI i altres iniciatives de millora sostenible del sector del vi i, per tant, estan totalment compromesos conjuntament en millorar les perspectives del sector (en varietats, sostenibilitat del territori i del turisme,...). En tot aquest procés hi ha tingut i té actualment un paper destacat Bodegues Torres.

- La cooperativa Covides és una de les entitats clau en el sector del Vi al Penedès pel seu volum i capacitat d'innovació: té més de 650 associats i forma part com a soci del projecte "Vinyes per Calor", del Programa LIFE liderat per l' Ajuntament de Vilafranca.
- Des de fa anys que l' Ajuntament de Vilafranca col·labora amb Casa Ametller en el seu treball per reduir a 0 el residu de fitosanitaris en fruites i verdures, amb TAMIC, empresa especialitzada en la reducció de l'ús de l'aigua i tractaments en l' agricultura i que està situada en el Centre d' Empreses Àgora de l' Ajuntament de Vilafranca, amb l' Institut Eugeni d' Ors, amb qui té signat un conveni de col·laboració per l' impuls de la formació a les empreses i amb l'empresa de telecomunicació XTA per fer arribar la comunicació per cable al conjunt d'empreses del territori.

4. DESCRIPCIÓ DEL TERRITORI ON ES DESENVOLUPA EL PECT

Les operacions i actuacions del PECT es desenvoluparan a l'Alt Penedès, si bé els destinataris finals són també de les altres tres comarques que configuren el denominat Àmbit Penedès, com són el Baix Penedès, el Garraf i part de l'Anoia, que constitueixen el nucli de la zona D.O. Penedès.

Entre les quatre comarques sumen un territori de 469.529 habitants, dels quals 106.168 a l'Alt Penedès (el 22,6%).

És un territori amb una especialització molt notable en el sector agrari i agroalimentari, especialment pel que es refereix a la fabricació de begudes, pel sector del vi i el cava.

La comarca de l'Alt Penedès se situa en la regió vitivinícola del Penedès, on hi conviuen tots els elements de la cadena vitivinícola, des del cultiu de vinya per a la producció de raïm fins a les indústries més importants d'elaboració i exportació de vins i caves.

A més, al voltant del sector agrari i agroindustrial del vi i el cava apareixen tota una sèrie d'empreses que abasteixen de béns i serveis a aquest sector. Els béns i serveis més demandats en l'activitat són: material per emparra (filferro, pals de fusta o ferro), productes fitosanitaris, adobs químics i/o orgànics, productes de lluita biològica contra plagues, caixes i combustible, entre d'altres. L'activitat també mostra una important dependència de la indústria de l'acer i automatismes: sistemes de càrrega i d'emmagatzematge, maquinària en general, bombes elèctriques, fluids per l'engranatge, sistemes de filtres, additius, ... i de la indústria de paper i de disseny gràfic (etiquetes), el suro (taps) i el vidre (ampolles).

Tampoc es poden obviar altres ens i empreses relacionats directament amb tota la cadena del sector vitivinícola. És el cas de l'Administració, els serveis d'assessorament i les Associacions de Defensa Vegetal, els serveis de contractació de treballadors, les gestories, els centres de recerca i de formació (Centre Àgora, INCAVI, IRTA, Observatori), les associacions i els sindicats agraris, els consells reguladores de les Denominacions d'Origen (DO Penedès i DO Cava), entre d'altres.

El Penedès, a més, es consolida com a destinació preferida dels enoturistes a Espanya, amb 464.825 visitants l'any 2015. Altres activitats com la restauració i el comerç de productes d'alimentació també es beneficien del vincle existent amb aquesta activitat.

D'altra banda, les accions que es realitzen al sector vitivinícola tenen una incidència directa per a altres sectors molt lligats a aquest, com pot ser el turisme. Però no només això, sinó que el sector fa una funció important com a gestor del sòl i del paisatge. Els viticultors mantenen un servei ambiental per la societat: un paisatge verd, ordenat i productiu, capaç de donar cabuda a la

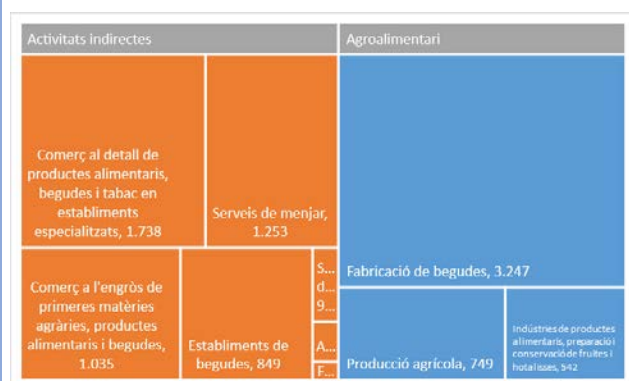
biodiversitat (amb major mesura en producció ecològica) i captar CO₂. Aquest concepte verd està molt valorat avui dia per les polítiques agràries i ambientals.

A nivell territorial, la vinya ocupa el 80% de la superfície cultivada, que es tradueix en 17.330 hectàrees (dades del Registre Vitivinícola de Catalunya) i 1.871 explotacions (cens agrari 2009), amb una producció d'entre 140 i 170 tones anuals per explotació.

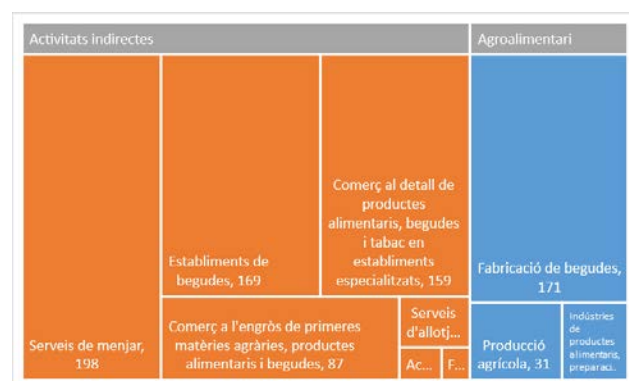
Les Denominacions d'Origen existents en aquest territori relacionades amb l'activitat vitivinícola aglutinen el sector d'empreses i cooperatives elaboradores i embotelladores de vi, vi escumós i cava. La Denominació d'Origen Penedès comprèn 182 empreses elaboradores i embotelladores i la DO Cava compta amb 89 empreses entre empreses elaboradores de vi base i de cava.

El sector actua com a principal motor econòmic local, tant per l'activitat directa com per les activitats indirectes. Segons les dades d'Afiliació a la Seguretat Social, aquest 2016 hi ha un total de 4.537 llocs de treball al sector agroalimentari, als quals s'han de sumar 4.993 en llocs de treball indirectes². És a dir, un 26,2% de l'ocupació de la comarca. En nombre de centres de treball són 223 directes i 638 indirectes. Prenent com a referència l'àmbit Penedès (les quatre comarques), el pes del sector agroalimentari de l'Alt Penedès és molt significatiu, ja que aglutina el 79% dels llocs de treball i el 71% dels centres de treball.

Gràfic 1 Llocs de treball directes i indirectes del sector agroalimentari, 2016

Gràfic 2 Centres de treball directes i indirectes del sector agroalimentari, 2016

Font: Activa Prospect a partir de dades del Departament d'Empresa i Coneixement.

Segons un estudi del sector vitivinícola³, la fase agrària genera de forma directa 2.793 UTA anuals (Unitats de Treball Anual), que englobaria un total aproximat de 4.500 persones lligades directament amb aquesta activitat. 2.500 UTA treballen directament en les explotacions de vinya de l'Alt Penedès, equivalent a 2.050 persones que s'hi dediquen. La contractació de serveis a tercers arriba a 970 persones treballant de manera puntual. I la campanya de verema suposen la contractació de 1.797 temporers. En la indústria d'elaboració de vi i cava de l'Alt Penedès s'hi generen més de 3.000 llocs de treball.

Gràfic 3 Evolució dels llocs de treball de les activitats relacionades (índex 100). Alt Penedès. 2009-2016

² Activitats: Fabricació de maquinària agrària i forestal, Comerç a l'engròs de primeres matèries agràries, productes alimentaris i begudes, Comerç al detall de productes alimentaris, begudes i tabac en establiments especialitzats, Hotels i allotjaments similars, Restaurants i establiments de menjars, provisió de menjars preparats, Establiments de begudes, i Activitats de recollida, tractament i eliminació de residus.

³ Estudi "Dinamització de la mà d'obra en el sector vitícola de l'Alt Penedès. Perspectives de futur. 2012". Elaborat per l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès i la Fundació Agroterritori. Estudi subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc dels programes de desenvolupament local.

No obstant, el sector agroalimentari a la comarca va més enllà del sector de la vinya i el vi. I, si bé aquest té el pes majoritari en l'ocupació, en termes d'evolució, hi ha d'altres subsectors que estan evolucionant molt positivament, com pot ser el de les Indústries de productes alimentaris, preparació i conservació de fruites i hortalisses, com mostra el Gràfic 3.

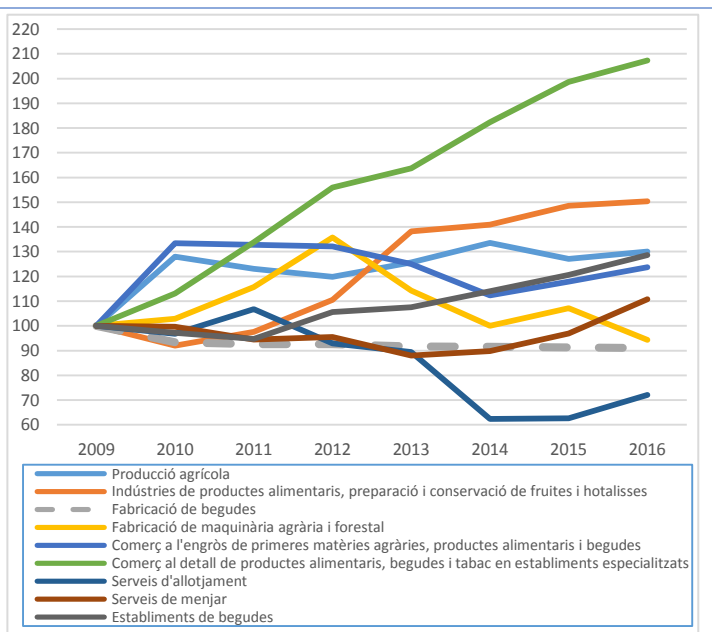
En global, l'evolució del nombre de llocs de treball del sector agroalimentari en els darrers anys, així com de les activitats indirectes relacionades, presenten una evolució general positiva.

Prenent com a referència l'any 2009, 5 activitats mostren una evolució positiva notable, augmentant el seu pes en aquest conjunt d'activitats: el comerç al detall de productes alimentaris, begudes i tabac en establiments especialitzats; les indústries de productes alimentaris, preparació i conservació de fruites i hortalisses; la producció agrícola; els establiments de begudes; i el comerç a l'engròs de primeres matèries agràries, productes alimentaris i begudes.

S'evidencia, llavors, que l'activitat relacionada amb el sector agroalimentari s'està diversificant, ja que l'activitat més tradicional en aquest territori, la de fabricació de begudes, presenta una lleugera tendència a disminuir el nombre de llocs de treball, i es situa en el 91% del que representava el 2009 (evolució més moderada que la registrada a Catalunya, on cau fins al 85,9%).

No obstant això, la fabricació de begudes continua tenint un pes predominant sobre la resta d'activitats del sector agroalimentari i les relacionades: un 34% de l'ocupació de tot aquest àmbit a la comarca.

Igualment, els llocs de treball d'aquesta activitat (Fabricació de begudes) que s'ubiquen a l'Alt Penedès representen el 36% dels llocs de treball de l'activitat a Catalunya.

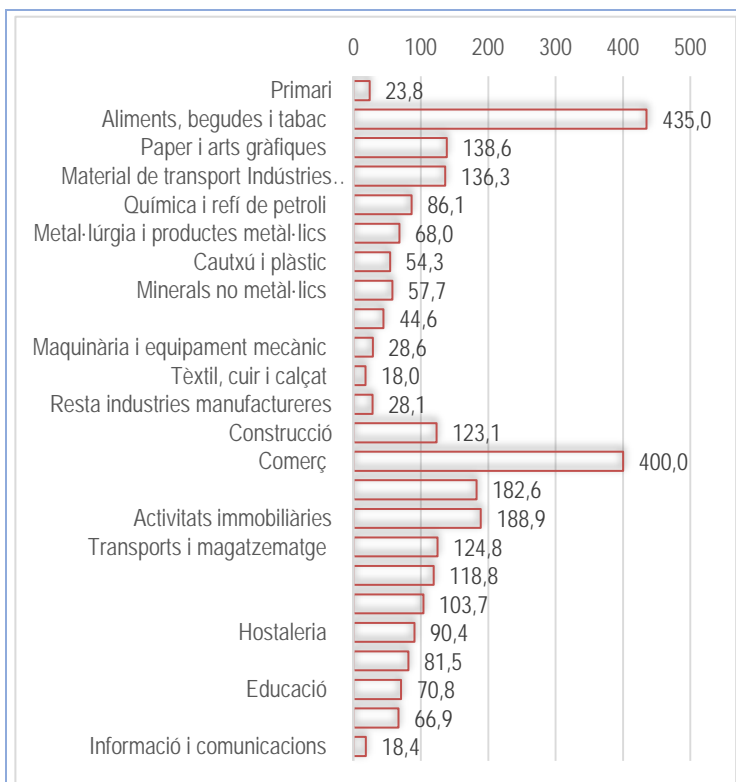

Font: Activa Prospect a partir de dades del Departament d'Empresa i Coneixement.

Gràfic 4 VAB pb per subsectors (milions €). Alt Penedès. 2014

El volum econòmic que representa el sector agroalimentari també és molt elevat, de 455,6 milions d'euros de Valor Afegit Brut (VAB) només a l'Alt Penedès, i de 602,2 milions d'euros a l'àmbit del Penedès. Les activitats relacionades amb el raïm, el vi i el most representen el 82% del VAB del sector primari a la comarca, i engloben el 29,1% del VAB en la producció de raïm, vi i most de tota Catalunya. A la comarca del Baix Penedès, aquesta producció representa el 63,7% del VAB del sector primari. Pel que fa a la indústria, la indústria agroalimentària i de begudes aglutina el 39,7% del VAB industrial de la comarca.

En l'àmbit de la protecció de les innovacions, l'activitat vitivinícola és una de les més dinàmiques, especialment en l'esfera comercialitzadora. Entre els anys 2008 i 2013 es van sol·licitar a la comarca 38 patents, 64 models d'utilitat, 6 dissenys industrials i 1.236 marques. I és aquest darrer indicador el que destaca la comarca, ja que en termes relatius registra la segona xifra més alta de Catalunya, després del Priorat, una comarca també eminentment vitivinícola.

Font: Activa Prospect a partir de dades del web de l'Idescat i de l'Anuari Econòmic Comarcal de CatalunyaCaixa.

5. CONTRIBUTIÓ DEL PECT EN L'ASSOLIMENT DE LES PRIORITATS DEFINIDES EN EL PROGRAMA OPERATIU FEDER DE CATALUNYA 2014-2020 I EN LA RIS3CAT

Com ja s'ha explicat, el PECT del Penedès està focalitzat especialment en consolidar un sector tradicional al territori, com és el sector agroalimentari, tot impulsant la innovació i l'aplicació de noves tecnologies per donar solucions innovadores als reptes d'un sector fortament implantat.

L'operació 1 de l'Ecosistema Innovador és l'eix vertebrador del PECT Penedès Territori Saludable i Sostenible. Aquesta operació s'emmarca en l'Eix Prioritari 1, la Prioritat d'Inversió (PI) 1.2, i l'Objectiu Específic (OE) 1.2.2 del PO Catalunya 2014-2020. L'Ecosistema contribueix a aquest l'Eix Prioritari amb la creació d'un instrument sistèmic d'innovació que permet:

- Identificar reptes, oportunitats o aspiracions del territori comuns als agents, tant públics com privats, del Penedès en les tres grans àrees identificades, i per tant, anticipar la demanda futura.
- Fomentar la transferència de coneixement i tecnologia i la col·laboració dels centres de recerca i centres tecnològics -especialment ubicats al territori del Penedès i a Catalunya- amb les PIMEs i les grans empreses ubicades al Penedès. Aquestes centres són els que aportaran solucions innovadores als reptes identificats per les administracions i les empreses del Penedès participants en el PECT.

- Fomentar la relació públic-privada a l'incentivar la col·laboració dels agents del Penedès tant en l'ordenació de reptes comuns, com en la recerca de solucions, i la seva selecció i acompanyament a partir d'una metodologia basada en el concepte d'Innovació Oberta.
- Apropar la tecnologia dels projectes seleccionats cap al mercat, acompanyar-la en el procés de valorització, de validació, de prototipatge i de testatge en l'entorn real a partir de la metodologia 'Lean Start-up' i 'Living Lab'.

L'Ecosistema s'ha dissenyat per identificar els reptes, aspiracions i oportunitats del territori durant l'execució del PECT. Tot i així, el Penedès porta anys treballant en reptes que són especialment crítics pel posicionament estratègic del territori i del país en les tres grans àrees identificades. És el cas, per exemple, del canvi de model energètic pel que es va signar el Pacte d'Alcaldes/esses aprovat en el Ple Municipal de Vilafranca del Penedès el 17 de novembre de 2009 per avançar en aquest sentit, o la participació en el projecte "Vinyes per Calor", del Programa LIFE, liderat per l'Ajuntament de Vilafranca. També el repte de mantenir les varietats viníferes autòctones i tradicionals catalanes i espanyoles que estan amenaçades per varietats d'altres parts del món.

En el cas de les operacions 2, 3 i 4 estan centrades en aportar solucions al repte de les varietats viníferes i responen a l'Eix prioritari 1, la Prioritat d'Inversió (PI) 1.2 i l'Objectiu Específic (OE) 1.2.2. Totes tres operacions contribueixen a aquest Eix Prioritari millorant la competitivitat d'un sector tradicional i fortament arrelat al territori -com és el sector del vi i el cava- a l'avançar en la recerca especialitzada dels ceps de varietats autòctones del Penedès per millorar la seva biodiversitat i autoresistència. Les empreses i demés agents del sector tenen un repte important al territori per evitar que entrin a Catalunya i Espanya varietats viníferes de Centre-Europa que podrien imposar-se a les varietats pròpies del Penedès. La gran inversió necessària, així com l'extensió en el temps per avançar en la recerca dels ceps cap a fases més properes al mercat, justifica aquesta aliança d'entitats públiques i d'entitats privades en aquestes dues operacions del PECT.

Respecte a les estratègies transversals del PO FEDER Catalunya 2014-2020, una de les fortaleses del PECT Penedès és el partenariat d'entitats sòcies i entitats participants que s'adhereix a aquest projecte, i que garanteixen l'equilibri territorial en la implementació del PECT. Entre les entitats participants hi ha molts agents del sector agroalimentari que no només avalen la col·laboració públic-privada en el projecte d'especialització, sinó que a més inclouen organitzacions i empreses repartides per tota l'àrea Penedès-Garraf, com ara l'INNOVI, l'UVIPE-AVC, l'Institut del Cava, (les tres amb incidència a tot Catalunya) la Fundació Pro Penedès, l'ADEPG, l'UEP, l'Associació la Carretera del Vi. L'ocupació en personal qualificat és un altre dels eixos transversals que vol impulsar el PECT Penedès. L'aposta per renovar i enfortir un sector tradicional al territori es centra especialment en mantenir un dels principals motors econòmics de l'àrea, i garantir l'ocupació futura al territori. A més, la implementació d'un Ecosistema d'Innovació vol crear sinèrgies entre professions més tradicionals vinculades al sector agroalimentari, i altres professions complementàries molt més centrades en tecnologies facilitadores transversals que puguin aportar més eficiència i competitivitat al sector, i per tant també millorar el posicionament internacional del Penedès i la seva marca.

Respecte a la contribució del PECT Penedès al RIS3CAT, com ja s'ha avançat tot el projecte s'estructurarà entorn a tres grans àrees: Clima i Aigua, Productes Saludables, i Territori 4.0. Aquestes àrees inclouen els següents Sectors Líders identificats en el RIS3CAT: alimentació, energia i recursos.

En relació a l'Eix de Tecnologies Facilitadores Transversals (TFT) del RIS3CAT, el PECT està dissenyat per fomentar l'ús de tecnologies com les TIC (que estaran especialment relacionades a les solucions vinculades a l'àrea de Territori 4.0), la nanotecnologia i la biotecnologia (especialment vinculada a les àrees de Productes Saludables, i Clima i Aigua), i d'altres com la manufactura avançada que estarà present en el laboratori de fabricació 'Open Living Lab' per donar

suport a la creació de prototips. Tanmateix, altres tecnologies facilitadores com la fotònica o els materials avançats poden aportar solucions innovadores transversals als reptes identificats al territori.

Respecte a l'Eix Innovador del RIS3CAT, el PECT Penedès incideix en la Ecoinnovació al centrar-se en solucions vinculades en l'estalvi d'energia i recursos, i el foment de la sostenibilitat del territori, especialment vinculat a les àrees d'Aigua i Clima i Producció Sostenible. I també potenciar l'emprenedoria al buscar solucions que provinguin de centres de recerca i centres tecnològics, però també d'estudiants universitaris, de centres de FP, *startups* i altres emprenedors presents a l'ecosistema.

6. DESCRIPCIÓ DE L'ESTRATÈGIA GLOBAL, TERRITORIAL I SECTORIAL EN QUÈ S'EMMARCA.

L'estratègia global en què s'emmarca el PECT és la de posicionar el territori del Penedès com un referent en alimentació saludable, sobre la base d'una producció agroalimentària que redueix al màxim els rastres de residus nocius per la salut i que busca la reducció de les emissions de carboni a l'atmosfera i l'ús eficient dels recursos.

L'estratègia, en últim terme, busca prestigiar la marca Penedès, tant per l'exportació de productes i serveis com per l'atracció de visitants, en un entorn que afavoreixi la innovació i sigui sensible al clima i l'ús de l'aigua. I afavorir així la sostenibilitat futura d'un sector agroalimentari que té un pes molt rellevant en el sector agroalimentari català (en termes de VAB) i que suposa una part molt important del VAB del Penedès i de la seva ocupació.

Igualment, el PECT vol contribuir als eixos estratègics que el Penedès es va marcar l'any 2015 en el primer Pla estratègic del Penedès, impulsat per la Fundació Pro Penedès i que engloba les 4 comarques que formen el territori de l'àmbit Penedès. En concret, el Pla estratègic estableix com a dos dels seus eixos estratègics, per una banda, la preservació, ordenació, desenvolupament i gestió dels espais agrícoles i l'impuls i promoció de l'estratègia del "km zero" o de proximitat. Per altra banda, aposta també per la sostenibilitat i impuls de la indústria agroalimentària, així com per l'impuls d'iniciatives turístiques que ajudin a vertebrar el Penedès, amb especial èmfasi en l'enoturisme, com és el cas del PECT que aquí es planteja.

Igualment, l'any 2012, des del territori es va impulsar un projecte per potenciar l'ocupació en el sector vitivinícola, que ja apostava, entre altres línies, per avançar cap a la producció baixa en residus.

Per altra banda, l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès ja fa temps que aposta per reduir el consum d'energia i estimular la producció pròpia, fet que es plasma en projectes com el de Vinyes per calor, dins del programa europeu LIFE, que busca l'aprofitament dels serments de la vinya per generar calor.

En el marc de tota aquesta estratègia, els objectius del PECT:

- Aconseguir una reducció dràstica de la necessitat de tractaments fitosanitaris a la vinya mitjançant l'obtenció de varietats autòctones de vinya resistents a les plagues que, alhora, podran ser més resistents al canvi climàtic al retardar-ne la maduració.
- Aconseguir una reducció de la necessitat de tractaments fitosanitaris a d'altres productes de la terra mitjançant l'aplicació de solucions innovadores que es cercaran a través de l'impuls d'un ecosistema innovador.
- Millorar l'eficiència en els conreus i en la producció i distribució agroalimentària mitjançant l'aplicació de solucions TIC.

- Avançar en la implementació sistemes energètics més sostenibles, que reaprofitin els recursos i redueixin l'emissió de carboni, aconseguint una atmosfera més saludable.
- Impulsar que el propi sector del vi encapçali un nou model d'enoturisme basat en un ús d'energies més netes, i l'ús eficient i sostenible dels recursos.

El PECT contribueix a l'estratègia i els seus objectius en la mesura que:

- Posa en marxa un ecosistema innovador que ha de ser el paraigües per la generació d'idees i la cerca de solucions als reptes que es planteja el sector agroalimentari en el territori en tres àmbits:
  - Clima i Aigua
  - Producte saludable
  - Territori 4.0 (aplicació de solucions TIC als conreus i la producció agroalimentària)

L'impuls de l'ecosistema comptarà amb un equipament que actuarà d'*Open Living Lab* pel prototipatge de solucions, però alhora el mateix territori servirà de Living Lab pel testatge de les solucions (a les mateixes plantacions, a les seus de les empreses del sector, etc.).

- Impulsa ja d'entrada una línia d'investigació i desenvolupament a la vinya que, mitjançant l'ús de la biotecnologia i amb l'experimentació sobre terreny (*living lab* a les mateixes plantacions de vinya), permetrà l'obtenció de varietats més resistents que produiran un vi de qualitat. El projecte es divideix en tres operacions, fet que reforça la implicació i la imbricació entre tres agents clau en el sector: el Consell Comarcal de l'Alt Penedès, la Denominació d'Origen Penedès i l'Ajuntament de Subirats.

7. JUSTIFICACIÓ DE L'IMPACTE, LA DIMENSIÓ TRANSFORMADORA I LA SOSTENIBILITAT DEL PECT

IMPACTE ESPERAT EN EL TERRITORI

Beneficis directes:

- Desenvolupament i testatge de solucions a reptes plantejats per empreses del territori, en base a processos d'innovació tecnològica. Es preveu llençar tres *calls* amb diversos reptes cadascun, associats a cadascuna de les tres grans àrees identificades. Totes les empreses del territori, vinculades al sector agroalimentari i al sector energètic podran participar en els calls. I aquests, tot i que no estaran tancats només al territori, donaran l'oportunitat de presentar-s'hi i rebre finançament pel testatge i prototipatge de solucions a emprenedors del territori, així com a alumnes dels centres formatius, ja sigui a nivell de formació secundària (cicles formatius) com de formació universitària.

Es preveu la identificació d'un mínim de 60 solucions innovadores per als reptes que prioritzi el territori del Penedès, així com l'apropament de les solucions seleccionades cap al mercat amb un procés especialitzat de mentoring, prototipatge i testeig de les solucions.

Un factor clau que incidirà en el resultat final serà la implicació d'empreses i agents del territori a l'hora de plantejar reptes. Es per això que s'ha volgut assegurar un partenariat ampli i amb empreses privades entre les entitats membres, que ja estan compromeses en participar en aquest procés.

- Gràcies al projecte, el territori disposarà d'un equipament d'OPEN LIVING LAB, amb les eines i instruments necessaris, que no només serà per a ús dels projectes seleccionats durant l'Ecosistema d'Innovació, sinó que també estarà obert a la utilització del taller per part d'altres PIMEs, startups, emprenedors i estudiants del territori del Penedès, més enllà

del projecte. L'efecte demostratiu de la utilitat d'aquest equipament i serveis que permetrà el projecte, servirà per sensibilitzar les empreses i per contribuir a complementar els recursos pel seu funcionament en el futur, més enllà del que l'Ajuntament de Vilafranca aportí.

Un factor clau que incidirà en el resultat final serà la correcta gestió, així com una difusió adequada de l'Open Living Lab, perquè arribi al públic objectiu. És per això que es considera imprescindible un assessorament extern especialitzat durant el projecte. I també per això l'estratègia de comunicació inclourà una difusió expressa en els instituts, universitat, etc.

- El territori comptarà amb una mostra ja contrastada de ceps autoresistents - és a dir, que necessitaran molts menys productes fitosanitaris- de les varietats Macabeu, Xarel·lo, Parellada i Ull de llebre a disposició d'aquelles empreses que hi vulguin invertir. Es preveu al final del projecte comptar amb 50 peus de ceps viables de les diferents varietats (excepte d'Ull de Llebre, que se'n preveuen 20), a punt per iniciar - més enllà del projecte - la multiplicació in vitro per tenir un camp de peus mare.

En un procés de recerca i desenvolupament d'aquest tipus sempre hi ha una marge d'error per factors externs que poden condicionar, com pot ser, en aquest cas, la climatologia. De totes maneres, ja hi ha mecanismes previstos per mitigar-ho, en els hivernacles, per exemple.

Beneficis indirectes:

Els beneficis indirectes són efectes que el projecte PECT pot tenir en el mig i llarg termini i que poden ser:

- La reducció de la contaminació pel menor ús de productes fitosanitaris, coure i sofre a les vinyes.
- Augment de les vendes del sector agroalimentari, fruit de l'aposta per un producte més saludable, sempre i quan s'acompanyi d'una estratègia de màrqueting i comunicació adequada.
- Manteniment (o augment) de l'ocupació en el sector agroalimentari del Penedès - i sectors relacionats - pel fet que aquest pugui assegurar o augmentar el seu volum de negoci arrel de les intervencions del projecte.
- Augment del turisme cap al Penedès, pel que fa a l'enoturisme però també de tot aquell que aprecia un entorn i uns productes saludables, molt a prop d'un nucli de primer ordre en l'atracció turística com és Barcelona.
- Sensibilització de la població i el teixit productiu sobre la necessitat i els beneficis d'avançar cap un ús més eficient i sostenible de l'energia i els recursos.
- Augmentar les possibilitats de *fund raising* per l'ecosistema innovador, a través de l'experimentació pilot exitosa, dels agents privats (així com d'altres públics) que són els que hauran d'alimentar l'ecosistema innovador en el futur, apostant pel finançament del desenvolupament de solucions.
- L'increment d'empreses del sector agroalimentari al territori que apostin per a la innovació per a millorar la seva eficiència i competitivitat, especialment amb la incorporació d'aquelles innovacions que provinguin de la col·laboració externa amb centres de recerca i centres tecnològics.

MODEL DE GESTIÓ UNA VEGADA FINALITZAT EL PECT

La principal icona de l'impuls de l'Ecosistema d'Innovació del Penedès serà l'Open Living Lab, un espai físic situat a l'edifici Àgora de l'Ajuntament de Vilafranca, que gestionarà l'Ajuntament durant el PECT i que continuarà essent gestionat per la mateixa entitat un cop s'hagi acabat el període d'execució del mateix.

Respecte a la metodologia de l'Ecosistema d'Innovació, es transmetrà a tots els agents que formin part del PECT durant el procés d'implementació. Els tres cops on s'executarà l'eina de l'Ecosistema d'Innovació, seran tres pilots on la consultora especialitzada mostrarà al personal de l'Ajuntament de Vilafranca tres casos pràctics d'execució de l'eina. El personal participant podrà implementar la metodologia apresada més enllà del PECT per buscar coneixement i innovació extramurs.

En el cas de les operacions i actuacions centrades en potenciar la recerca i el desenvolupament de ceps de varietats autòctones resistents. Els resultats de la recerca es faran públics en un workshop organitzat per l'entitat representant del PECT a la finalització d'aquest, on també s'explicaran els resultats de la resta d'operacions desenvolupades. Degut a la dificultat de la recerca, i a la temporalització estimada, els resultats de la investigació durant l'execució del PECT Penedès estaran encara en una fase de precomercialització, pel que les mateixes entitats sòcies que lideren aquestes operacions - el Consell Comarcal, la DO Penedès i l'Ajuntament de Subirats- seran les que continuaran gestionant i impulsant aquesta recerca cap a la fase final on pugui ser patentada i comercialitzada.